

Una idea d'Europa

“Llàstima que aquesta Europa, després d’haver elaborat tan llargament la racionalitat crítica, no ha deixat mai d’aplicar el principi contrari. A la manera brutal i suïcida de cada Milosevic que ens ha tocat, i a la manera estúpida dels qui cada vegada el justifiquen (el justifiquen insultant els qui l’ataquen: imbècils de tots els països, uniu-vos). O a la manera petita i miserable de tanta gent sense crítica ni raó que corren per casa nostra.”

No sé quin crèdit deu tindre ara mateix Edmund Husserl entre els professors de filosofia: quan jo estudiava la disciplina, en tenia molt. Si no em falla la memòria (la filosofia, en la meua història personal, és com un fons remot, no sé si sòlid o líquid), Husserl és un dels pares inevitables del pensament modern, i la fenomenologia –sempre n’hem dit “la fenomenologia de Husserl”, com “la relativitat d’Einstein” o “la psicoanàlisi de Freud”– és una peça fonamental d’allò que en el nostre segle entenem encara per filosofia, i que és tan difícil d’explicar: no ho sabien els grecs, què és filosofar, i no ho sabem nosaltres, gràcies a Déu. Husserl, com a bon hereu de la tradició greco-alemanya (amb guionet) que és la gran senda de salvació dels filòsofs, s’ocupà tota la vida del coneixement, de la substància de les coses i de què vol dir ser persona humana. La combinació de tot això només funciona, diu ell, si hom és capaç passar de l’aparença múltiple i diversa dels fenòmens al fons últim i comú de les essències. Pensar que la realitat està feta d’essències ja és un gran atreviment, vist com anava i com va el món dels fets socials, el món de la física d’ones i partícules, i el món d’allò que encara en diem l’ètica i els valors. En fi, Aristòtil també era un atrevit: parlava de substància i accidents, i no es pot dir que haja estat un fracassat en la vida.

Husserl, doncs, creia en les matemàtiques com a model, creia en les essències, i en la intuïció per entendre-les: hom no sap què és un triangle a força de prendre’n mesures empíriques, sinó pel pur pensament, i coses per un estil, no del tot desencaminades. Una cosa així devia ser també (*havia de ser*) el renovament de la civilització, després de la I Guerra Mundial. L’experiència era la catàstrofe, l’apocalipsi, el desordre màxim, el desastre. Però la falta total de solidesa era absolutament inacceptable per un home com Husserl, teòric apassionat de les certeses humanes. I si Europa no era sòlida, el món tampoc no ho podria ser mai. Schopenhauer era un pessimista radical, Nietzsche encara més, i Oswald Spengler publicava per aquelles primeres dècades del segle *La decadència d’Occident*. Però si ens acabem “nosaltres”, degué pensar Edmund Husserl, què en

quedarà de tot plegat?, què en quedarà del món civil i humà? Llavors, una revista japonesa que es deia *Keizo* (que vol dir justament “Renovació”) li va encomanar uns articles, i Husserl hi va escriure uns assaigs originals, on la renovació de la humanitat i de la cultura anava estretament unida a una idea d’Europa. L’argument és aquest: l’essència de la humanitat és el fet de ser individus personals i lliures, la humanitat resideix sobretot en la racionalitat crítica, i els actes més verdaderament humans, són aquells que fem amb perfecta consciència. Som més bons si *sabem* què és el bé, i el fem.

Molt bé, diran vostès, però, i la idea d’Europa? Aquesta: la humanitat com a racionalitat crítica és justament una característica d’Occident, una cosa inventada pels filòsofs grecs. I si els grecs van descobrir aquesta racionalitat, i nosaltres en som els hereus, i si en això consisteix la més alta expressió d’humanitat (en què si no?, en quina altra qualitat que ens separe dels no humans o menys humans?), resulta que la forma de la humanitat europea “ha de ser considerada la més alta des del punt de vista dels valors, la que permet a la humanitat arribar a l’estadi més elevat que li pot ser exigida en tant que tal”. Etcètera. Ser humans és ser críticament racionals (i d’ací, afegeix Husserl, deriven també les virtuts morals, i en primer lloc la solidaritat), i això és una cosa que hem descobert i hem mirat de practicar els europeus. Un regal per al món sencer, com qui diu. Llàstima que no siga veritat. Llàstima que després de la I Guerra Mundial vingué Hitler, i la II Guerra, i Stalin i tantes infinites bestieses inhumanes, ni racionals ni crítiques. Llàstima que aquesta Europa, després d’haver elaborat tan llargament la racionalitat crítica, no ha deixat mai d’aplicar el principi contrari. A la manera brutal i suïcida de cada Milosevic que ens ha tocat, i a la manera estúpida dels qui cada vegada el justifiquen (el justifiquen insultant els qui l’ataquen: imbècils de tots els països, uniu-vos). O a la manera petita i miserable de tanta gent sense crítica ni raó que corren per casa nostra, per la casa valenciana sobretot, i s’omplen la boca dient que patrocinen el pensament del tercer mil·lenari. Llàstima d’idea d’Europa, doncs: tan bonica que seria, si només fóra certa.